

Genodigden:

13 mei:

gemeenten, waterschappen,
waterbedrijven, buurprovincies en
buurgemeenten

27 mei en 3 juni:

Vakprofessionals, maatschappelijke
organisaties, ondernemers en
onderwijs

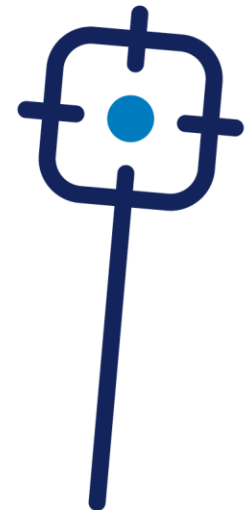

In gesprek met deelnemers aan de hand van vragen bij drie ambities:

Een gezonde groei voor een vitale samenleving

Een toekomstbestendig landelijk gebied

Kwaliteit – een mooi, schoon, gezond en veilig Drenthe

Een gezonde groei voor een vitale samenleving

Er is brede steun voor het **bundelen van infrastructuur voor vervoer en energie** langs belangrijke ontwikkelingsassen, met name bij steden ('knopen'). De term "**corridor**" roept verwarring op: het gaat niet om ontwikkeling van het tussenliggende gebied, maar om de **ontwikkeling van stedelijke knooppunten**. Een heldere toelichting op dit begrip is wenselijk.

De ruimtelijke en economische opgaven in steden verschillen wezenlijk van die in dorpen. Zo speelt de **haven van Meppel een rol in de circulaire economie**, terwijl bijvoorbeeld **Beilen, Westerbork en Hijken** verschillende voorzieningenniveaus kennen.

Emmen introduceert het concept van **kerndorpen** (Emmer-Compascuum, Klazienaveen, Nieuw Amsterdam, Schoonebeek) met een bovenlokale functie. Overige dorpen krijgen een **gedifferentieerde status** op basis van voorzieningen en woningbouwmogelijkheden — niet om voorzieningen te weigeren, maar om inspanningen transparant te maken.

Het **openbaar vervoer/ de bereikbaarheid van kleine dorpen** blijft een hardnekkig vraagstuk.

Er is behoefte aan helderheid over de **rol van de provincie bij stedelijke en dorpse ontwikkeling**, vooral waar belangen uiteenlopen. De oproep is om **gebiedsgerichte keuzes** te maken: niet elke oplossing past overal. Maak inzichtelijk welke oplossingen waar passen en **geef gemeenten duidelijke afwegingskaders**.

Gemeenten vragen om een **concrete doorvertaling naar opgaven en programma's**, gericht op samenwerking rondom thema's als **betaalbaar wonen, herstructurering en stedelijke uitbreiding**.

Het **Waterschap benadrukt** het belang van "**water en bodem sturend**" in de ruimtelijke inrichting van steden én dorpen.

Er klinkt een duidelijke oproep: "**We moeten het samen doen**". Strategische samenwerking vanaf de start is cruciaal, met oog voor de **opgaven van alle betrokken partijen**.

Een toekomstbestendig landelijk gebied

Voor een klimaatbestendige leefomgeving is denken over de lange termijn en het totale water- en bodemsysteem belangrijk. Lange termijn condities (met een onzekere toekomst) bepalen visie en locatiekeuzes die gemaakt worden in de omgevingsvisie. Het **water en bodemsysteem** is de basis en de opgave tot klimaatbestendigheid wordt duidelijk belegd bij de ruimtelijke ontwikkeling

Geef water de ruimte op kwetsbare plekken zoals beekdalen, veengronden en zandgronden. Voorkom ongewenste ontwatering en vang overschot op, zodat de beschikbaarheid verbetert en er een nieuwe balans ontstaat. Werk daarbij vanuit de natuurlijke eigenschappen van bodem en water.

Er is discussie over een **grotere inzet op oppervlaktewater** voor drinkwater, maar twijfel of Drenthe in droge periodes voldoende oppervlaktewater heeft (geen rivieren). Vraag aan de provincie: **wat is haar rol bij drinkwaterbesparing en zuinig watergebruik?**

Er is behoefte aan een **afwegingskader voor gebruik van grondwater** — provincie moet hier regie op voeren.

Waterkwaliteit voor drinkwater is essentieel. Voorbeeld Gelderland, waar **bollenteelt verboden is in grondwaterbeschermingsgebieden**. Impact van **gewasbeschermingsmiddelen** moet omlaag. Stimuleer boeren om schoon te boeren, maar zet er ook iets tegenover, met langjarige contracten.

Waterschappen lopen tegen grenzen aan. Oproep om **gebiedsgericht keuzes te maken**, met gezamenlijke besluitvorming. Laat visueel zien **wat klimaatverandering doet met huidig landgebruik** en functies. Onderzoek ook de **sponswerking van gebieden**: waar kunnen we meer water vasthouden? Zorg ook voor aandacht voor **bodemgezondheid** (bufferend vermogen, impact). Zorg voor lange-termijnvisie op **zoetwatervoorziening** (IJsselmeer-afhankelijkheid) en **verdroging veengebieden**.

Beekdalen zijn cruciaal voor waterbeheer en landschap. Behoud principe “**nee, tenzij**” voor bebouwing, maar kijk ook per gebied wat passend is. Besluitvorming moet dan wel **transparant zijn over lange-termijn gevolgen**, ook voor toekomstige generaties. In landbouwbeekdalen speelt discussie: **landbouw of natuur?**

Een toekomstbestendig landelijk gebied

Er is behoefte aan een **provinciale toekomstvisie op landbouw**, in relatie tot **waterbeheer, milieu-impact en ruimtelijke kwaliteit**. Landbouw is **beeldbepalend voor het landschap**. Geef boeren een plek in het **circulaire systeem**. Is **natte natuur wenselijk op plekken die steeds droger worden**?

Denk vanuit **transitiepaden**: zitten we als provincie op het juiste spoor?

Benadruk dat **landbouw blijft**, maar geef richting aan **diversiteit in bedrijfsmodellen** en bijbehorende ondersteuning (maatregelenpakketten, KPI's). Onderzoek naar **technologische innovaties** (zoals spot spray, precisiebewatering) en alternatieve gewassen (zoals **zwenkgras of lisdodde**) is wenselijk. Maak gebruik van lopende programma's zoals **Agenda Veenkoloniën, Noorderzijlvest-visie, landbouwdialogen Midden-Drenthe**.

Kijk ook naar **maatschappelijke baten** van landbouw (zoals bijdrage aan woningbouw of natuurbeheer).

Mobiliteit verandert richting **ketenmobiliteit**: ontwikkel **HUBS op strategische locaties**.

Richt de visie op **functieconcentratie in steden en kernen**. Denk na over **wat je niet in het landelijk gebied wil** (bijv. zorgfuncties clusteren).

In sommige dorpen is **inbreiding niet passend**, en uitbreiding moeilijk door **sputzones en beekdalen**.

Zorg voor **samenhang tussen sectorale keuzes**: voorkom dat de oplossing voor het ene probleem het andere vergroot (bijv. toename akkerbouw na stroom melkveehouders). Benadruk dat samenwerking cruciaal is: tussen **gemeenten, waterschappen, provincie** én over provinciegrenzen heen.

Bied **duidelijkheid en gebiedsgerichte keuzes**: durf het verschil te maken. **Vertel het verhaal** – hoe je het verwoordt doet ertoe en neem besluiten in **gezamenlijkheid**.

De Omgevingsvisie Drenthe moet het verhaal vertellen van **hoe systemen in de provincie werken** – water, bodem, landschap, mobiliteit en samenleving – en wat daarin **logisch en haalbaar** is. Gebruik het **narratief van het landschap**, het gevoel van “**hier kom ik weg**”, als herkenbare basis.

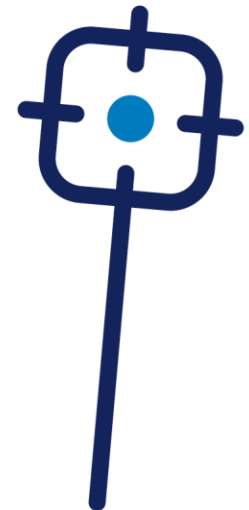
Een toekomstbestendig landelijk gebied

Maak van de visie een **ruimtelijk casco**: een stevig raamwerk waarin verschillende opgaven kunnen landen. Zorg dat het **beleid voor ruimtelijke kwaliteit concreet en toepasbaar** wordt, en wees voorzichtig met absolute ambities. **Realisme en gebiedsspecifieke benadering** zijn daarbij essentieel.

Baken scherp af wat onder ruimtelijk beleid valt en zoek actief naar **win-win-oplossingen**, waarin opgaven elkaar versterken. Dat vraagt om **strategisch samenwerken** met partners, inwoners en medeoverheden.

Werk met een **duidelijke programmastructuur**, in lijn met de Omgevingswet, en ontwikkel instrumenten **samen met gemeenten en waterschappen**. Let daarbij extra op de **dorps- en stadsranden**: overgangen waar veel samenkomt.

Gebruik tenslotte de bestaande **Opgavenkaart** als startpunt. Deze kaart biedt een stevige basis voor verdere uitwerking en gesprek.

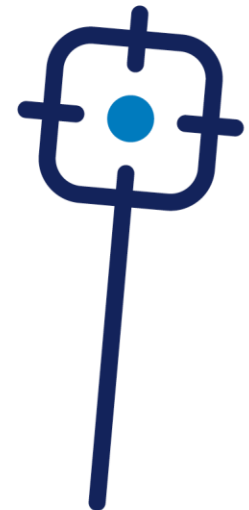
Kwaliteit – een mooi, schoon, gezond en veilig Drenthe

Ruimtelijke kwaliteit draait om **gezondheid, veiligheid en identiteit**, met het **sociaal domein als vertrekpunt**. Het is geen kwestie van regels, maar van **gedeelde waarden, samenwerking en zorgvuldig proces**.

Gezond water en gezonde bodem staan centraal – als fundament voor gezonde voeding.

In een tijd van **centralisatie en schaalvergroting** staan **kleinschaligheid en naoberschap** onder druk. **Voorzieningen en nabijheid** vragen om bewuste keuzes – **openbaar vervoer blijft een knelpunt**. **Voorzieningen en schaalgrootte** vragen ook om balans: meer massa kan ten koste gaan van **naoberschap**.

De **provincie** heeft een dubbele rol: **beschermers van kwaliteit én aanjager van langetermijnbelangen**. Dat vraagt om het scheppen van heldere randvoorwaarden, het vertellen van het grotere verhaal en het organiseren van draagvlak. **Samenwerking aan de voorkant** is daarbij essentieel – bij locatiekeuzes, functiewijzigingen en integrale afwegingen.

Een gezonde groei voor een vitale samenleving

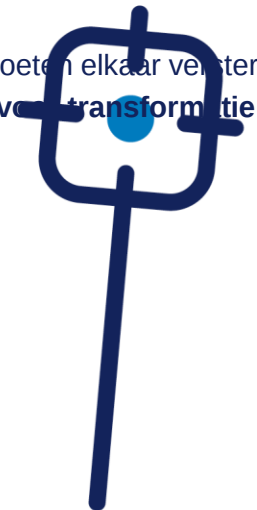
Het verschil in **profiel van steden en dorpen (kernenstructuur)** wordt erkend. Tegelijk is er nadrukkelijke aandacht voor **maatschappelijke opgaven buiten het ruimtelijke domein**, zoals **brede welvaart**. **Cultuur en kunst** worden gezien als belangrijke factoren voor een **vitale leefomgeving**. Er moet ruimte zijn voor **niches en lokaal gedragen initiatieven**.

Het belang van **gemeenschappen bouwen** wordt breed gedeeld. De oproep is om de **rol van de provincie hierin te verduidelijken**. Zorg voor **samenhang met woonzorgvisies**, gericht op **mobiliteit, bereikbare voorzieningen en inrichting van de leefomgeving**. **Bereikbaarheid van scholing** wordt als een terugkerend aandachtspunt genoemd. De **casus Westerveld en PFAS** laat zien dat **gezondheid** (zoals ziekteconcentratie en uitstoot) moet meewegen in **woningbouwplanning**.

De **ontwikkeling van de veenkoloniën** verdient meer aandacht. De **Nedersaksenlijn** vraagt om **ruimtelijke kaders en integratie**, waarbij Emmen beter moet worden verbonden met deze as.

De provincie moet de **integraliteit van natuurgebieden bewaken** en hiervoor **duidelijke kaders opstellen**. Zorg voor een grotere rol van **agrarisch natuurbeheer in biodiversiteitsversterking**. Het is van belang **de diepe ondergrond te betrekken** (zoals de Formatie van Breda) bij onder andere de energievisie.

Er wordt gepleit voor een **versterkte wisselwerking tussen formele en informele processen: top-down** (overheid) én **bottom-up** (samenleving) moeten elkaar versterken. Om **inwoners mee te krijgen**, is een **andere, begrijpelijke taal** nodig die duidelijk maakt **wat de visie betekent voor hun dagelijks leven**. **Kaders voor transitie** (zoals sloop en renovatie) moeten gestoeld zijn op **heldere, juiste motieven**.

Een toekomstbestendig landelijk gebied

Deelnemers benadrukken het belang van **verbinding met de eigen leefomgeving**. Mensen willen zich thuis voelen in hun omgeving en toegang houden tot de natuur. Er klinkt een duidelijke wens om de **relatie tussen mens en natuur te herstellen** – door te zorgen dat mensen hun landschap kennen, waarderen en verzorgen. Wat hebben mensen nodig om in beweging te komen?

Het gesprek over het landelijk gebied ging nadrukkelijk over **verbinding, gemeenschap, respect en trots**. Dit pleit voor een nieuwe vorm van **naoberschap** die past bij deze tijd. Ruimte voor **ecopositief gedrag** en gemeenschapszin. **Bewustwording en verhalen** als brug tussen landschap en leefwereld en **kunst, goede voorbeelden en visualisaties** om opgaven tastbaar te maken.

Wateropgaven moeten **integraal benaderd** worden: droogte, overvloed, kwaliteit, en de impact op landbouw, natuur en gezondheid. **Beekdalen spelen hierin een sleutelrol**, met aandacht voor behoud van weidevogels en ruimtelijke structuur.

De provincie moet sturen op **zelfvoorzienendheid** door water langer vast te houden, uitgaande van de **logica van het landschap**. Er is behoefte aan **perspectief voor landbouwbeekdalen**, met aandacht voor passende functies in overgangszones.

Er is vraag naar een **duidelijker provinciale rol in de landbouwtransitie**. Help boeren op de juiste plek en geef ruimte aan nieuwe verdienmodellen, zonder alles te verleiden tot natuur. **Agrarisch natuurbeheer** verdient versterking (350 boeren op wachtlijst). Koppel landbouw aan toerisme, leefbaarheid en biodiversiteit.

Gebruik positieve taal: geen “opgave” maar bijvoorbeeld “investeringsgebied”. Toon vertrouwen en bied toekomstperspectief voor boeren én burgers.

Een **ecologische visie** ontbreekt. Zet in op verbindingen, herstel de staat van de natuur en maak natuurbeleid inclusief. Recreatie en toerisme (R+T) moeten in **balans zijn met de natuur**. Organiseer R+T op regionale schaal en ontwerp het als een **ruimtelijke opgave** (bijvoorbeeld “Assen aan de Aa”). Bied landgoedeigenaren die moeten openstellen ook iets terug.

Een toekomstbestendig landelijk gebied

Houd Drenthe Drenthe: bescherm de unieke kwaliteiten van het landschap en streef naar herstel van ruimtelijke kwaliteit. Stop met het presenteren van corridors als gestroomlijnde assen; **denk in netwerken** met differentiatie in wonen, werken, mobiliteit en economie.

Besteed aandacht aan **overgangszones rond natuur** en aan **dorps- en stadsranden**, waar veel samenkomt. In sommige dorpen is inbreiding onwenselijk, uitbreiding lastig. Kijk hier gebiedsspecifiek naar.

Maak van de visie een **totaal verhaal dat verbindt**, gebaseerd op **urgentie én hoop**. Gebruik het woord “**beweging**” en werk aan een wenkend perspectief. Laat ook zien wat al goed gaat, zoals de geboekte stappen in waterkwaliteit. Benadruk de **aantrekkelijkheid van Drenthe** voor wonen, werken op afstand en recreatie.

Stel een “**Atelier Drenthe**” in, naar voorbeeld van Overijssel: een transitieorganisatie die nabijheid, verbinding en gebiedskennis combineert. Dit helpt om bewustzijn te creëren voor wat was, wat is, en wat Drenthe worden kan – lokaal geworteld, mondiaal verbonden.

De provincie Drenthe staat voor de uitdaging om richting te geven aan grote veranderingen, zonder haar eigenheid te verliezen. Dat vraagt om heldere kaders, maar ook om ruimte voor initiatieven van onderop. Drenthe moet de feiten duiden, scenario's verkennen en de beweging ondersteunen die al in de samenleving gaande is.

Verandering slaagt als die **streekeigen** is: geworteld in het landschap, de mensen en hun geschiedenis. Dat vraagt om een verschuiving van soortenbeleid naar systeembenadering, om slim grondbeleid en vooral: om lef. Lef om in de ruimtelijke ordening sturing te geven, sámen met partners.

Kwaliteit kost tijd – neem die tijd. En zet in op het versterken van trots en bewustzijn bij inwoners. Laat kunst en cultuur bijdragen aan het gesprek en de verbinding.

De oproep is helder: onderscheid Drenthe. Werk aan een gezamenlijke beweging, gedragen door lokale kracht, herkenbaarheid en kwaliteit!

Kwaliteit – een mooi, schoon, gezond en veilig Drenthe

Ruimtelijke kwaliteit wordt breed opgevat: het gaat om meer dan esthetiek – het is wat je voelt, beleeft en waardeert in een gebied.

Rust, ruimte en leegte vormen juist de kracht van Drenthe – houd die kwaliteiten vast. Ontwikkelingen moeten niet breken met het landschap, maar zich eraan aanpassen.

“Drenthe definiëren vanuit leegte is misschien wel ons sterkste verkooppunt.”

“Laat ruimte voor creativiteit – met ontwerp, verhalen én kunst.”

Beleefbaarheid van historie via dorpsstructuren, erfgoed, kunst en landschappelijke inrichting werd belangrijk gevonden

Stimuleer **herbestemming boven nieuwbouw**; bundel waar het kan, maar durf ook iets nieuws toe te voegen waar dat past. **Woningbouw** gaat niet alleen over kwantiteit, maar vooral ook over kwaliteit en passend bij het karakter van dorp en plek. Ruimtelijke kwaliteit is een voorwaarde voor leefbaarheid. Dorpen en steden worden ontworpen **vanuit landschap, natuur en historie**. Kunst, cultuur en **naoberschap** versterken de sociale samenhang. Woonvormen moeten bijdragen aan gemeenschappen, met ruimte voor zorg, generatiemix en ontmoeting.

De energietransitie mag niet ten koste gaan van het landschap. **Zoek balans, experimenteer kleinschalig**, en durf nieuwe vormen te laten ontstaan die landschappelijk passen.

Water is kostbaar. Door meer water vast te houden en brongebieden te beschermen, vermijden we afhankelijkheid van het IJsselmeer. We stimuleren bewust gebruik van grijs water toe en hanteren de verdringingsreeks: **voedsel boven siergroen**. Water en bodem vormen het **ruimtelijk uitgangspunt**.

Geef jongeren perspectief om in Drenthe te wonen én werken. Verbeter **fiets- en OV-verbindingen**, versterk de koppeling tussen onderwijs en werk. De provincie stimuleert beweging, letterlijk en figuurlijk, via programma's zoals **'Drenthe beweegt'**.

Gebruik **LESA's** (landbouw, ecologie, samenleving) om opgaven te verbinden en in te bedden in gemeenschappen. Een **provinciaal landschapsplan** herstellen versterkt landschapselementen, vergroot biodiversiteit en draagt bij aan ruimtelijke kwaliteit. **Visualiseer de opgaven**, zodat inwoners zich herkennen in de verandering.

Een gezonde groei voor een vitale samenleving

Er wordt een fundamentele vraag gesteld: **wat verstaan we onder “gezonde groei”**? Daarbij klinkt de oproep om het **welzijn en welbevinden** van inwoners **boven economische groei** (welvaart) te durven plaatsen. Er is behoefte aan richting: **hoe ga je om met uitruil binnen het concept van brede welvaart**? Welke waarden krijgen voorrang en waarom?

De noodzaak om **verschillen tussen dorpen en steden** te benoemen en te erkennen wordt benadrukt. Voor de leefbaarheid moet **“BOSS” (bewegen, ontmoeten, spelen, sporten)** standaard worden meegenomen in (her)inrichtingsopgaven van steden en dorpen — **als leidend criterium vooraf**, niet als sluitpost achteraf.

Stel voor om samen met erfgoedpartners een **verkenning te doen naar het “biotoop” van erfgoed** – dat wil zeggen de relatie tussen object, omgeving en landschappelijke samenhang – en benut dit als **bron voor versterking van de leefomgeving**.

Zet **de mens centraal** in ruimtelijke en sociale opgaven, en zorg dat **software (processen), hardware (fysieke ruimte) en orgware (organisatie)** goed op elkaar zijn afgestemd. Zorg voor integrale ontwerp- en uitvoeringsprocessen waarbij **menselijk gedrag, ruimtelijke structuren en bestuurlijke sturing** samenkomen.

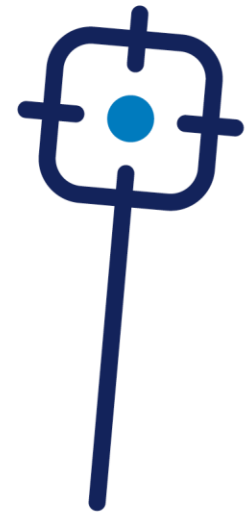
Benut het **netwerk van maatschappelijke ondersteuningsorganisaties** als **klankbord**, onder andere bij opgaven op het gebied van **gezondheid en bewegen**. Bij het ontwikkelen van voorzieningen moeten **nabijheid, toegankelijkheid en relevantie** als kernprincipes gelden.

De overheid moet een **perspectief schetsen**, maar tegelijk **de samenleving de tools geven om dit samen te realiseren** – gericht op **partnerschap en samenwerking**.

Een toekomstbestendig landelijk gebied

Zie Samenvatting gesprek 27 mei & 3 juni

Kwaliteit – een mooi, schoon, gezond en veilig Drenthe

Een toekomstvisie voor Drenthe begint met **bewustzijn van het verleden** en het **herkennen van de kracht van verbondenheid** – sociaal, ruimtelijk en cultureel. Tegelijkertijd vormt **polarisatie een reële dreiging**: tussen rijk en arm, jong en oud, mens en omgeving. Drenthe moet daarom bewust kiezen voor **inclusiviteit, toegankelijkheid, samenhang en sociale cohesie**.

Gezondheid en veiligheid als basis; Ruimtelijke en beleidskeuzes moeten vanaf het begin de **impact op gezondheid en veiligheid** meenemen. Door welzijn te vergroten en stress te verminderen, ontstaan maatschappelijke baten zoals **lagere zorgkosten** en een hogere **leefkwaliteit**.

Recreatie speelt daarin een sleutelrol: het is niet alleen ontspanning, maar ook een **verbindende factor** tussen mobiliteit, milieu, economie en gezondheid.

Naoberschap biedt een positief tegenwicht aan maatschappelijke verdeeldheid. Door inwoners te betrekken op het niveau waarop zij zich verbonden voelen – hun straat, wijk of dorp – versterken we het gevoel van eigenaarschap en samenhang. De provincie kan deze sociale basis versterken met stimulerend beleid en ruimte voor initiatieven die **verbinding en verantwoordelijkheid bevorderen**.

Drenthe onderscheidt zich met een sterke **lokale blik en verbondenheid met het landschap**. Zachte overgangen – in ruimte én samenleving – zorgen voor continuïteit, herkenbaarheid en interactie. **Het herstel van verdwenen landschappelijke en sociale kwaliteiten voedt identiteit, trots en betrokkenheid**. Dit maakt Drenthe herkenbaar en betekenisvol in een tijd van toenemende uniformiteit.

De provincie heeft de opdracht om **sectoren, mensen en belangen te verbinden** – tussen bewoners, beleidsterreinen en overheden. Dat vraagt om visie, regie en het organiseren van samenwerking binnen én buiten het provinciehuis. Door vanuit gezondheid, verbondenheid en gebiedseigen kracht te denken, bouwt Drenthe aan een toekomst die uitnodigt tot samen doen, samen zorgen en samen leven.

Horizoncafés

Dank voor uw input, het verslag kunt u ook terugvinden op onze website: [Homepage | Omgevingsvisie provincie Drenthe](#)

